

CREATION OF INNOVATIVE EDUCATIONAL SPACE IN PRE-SCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS: CONSTRUCTIVE EXPERIENCE EUROPEAN COUNTRIES

СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: КОНСТРУКТИВНИЙ ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Vita Мельник

аспірантка

E-mail: vita140984@ukr.net

Ізмаїльський державний гуманітарний університет, Україна

Vita Melnyk

postgraduate student

E-mail: vita140984@ukr.net

Izmail State University of Humanities, Ukraine

ABSTRACT

The article reveals the role of innovative educational environment as an important space for the formation of the personal preschool ring, improvement of its socialization. The comprehensive development of personality in pre-school childhood promotes creation of innovative educational environment of pre-school education. In the article the urgency of creation of innovative educational space in institutions of preschool education is justified, the peculiarities of creation of innovative space are highlighted, because at the present stage of development of society the problem of formation of developed personality, capable to receive, analyze various information, make optimal decisions and adapt to new conditions of life deserves special attention. Creating an innovative educational environment will ensure the comprehensive development, preparation and learning of children in the context of all educational lines of development of the basic component. The experience of foreign countries in creating an innovative environment of education and difficulties arising during its implementation has been reviewed and analyzed. The article gives examples of innovative online kindergarten, which are important centers of education for children and stimulate them to further comprehensive development in the conditions of military condition. In this study the expediency of creation of innovative educational environment is theoretically justified, main advantages and disadvantages of use of this space are determined. Prospects of further scientific search.

Key words: innovative educational space, innovations, environment, education, pre-school education, child of preschool age.

Постановка проблеми. Дошкільна освіта є первинною ланкою, обов'язковою складовою системи неперервної освіти в Україні. В Законі України «Про дошкільну освіту» наголошено на важливості ролі дошкільної освіти й необхідності створення належних умов для її здобуття. Одним із завдань дошкільної освіти є пошук шляхів розвитку і вдосконалення освітньої системи, зорієнтованої на всебічний розвиток дитини, забезпечення її позитивної соціалізації, особливо, у складних умовах сьогодення. На виконання цього завдання орієнтують Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності, Базовий компонент дошкільної освіти в Україні, Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді, чинні програми для закладів дошкільної освіти.

Актуальність теми. Сьогодні перед закладами дошкільної освіти постає надзвичайно важливе завдання – розвинути у вихованців такі якості, які дозволять їм орієнтуватися у плині інформації, свідомо приймати рішення, сприяти формуванню у дітей креативності, гнучкості, здатності конструктивно взаємодіяти у колективі, комунікувати на засадах толерантності і гідності. Саме тому сучасні заклади дошкільної освіти зорієнтовані на залучення інноваційного потенціалу в освітню сферу, створення інноваційного освітнього простору з

метою забезпечення необхідних умов для позитивної соціалізації дітей. У багатьох законодавчих актах та нормативних документах, які регламентують здійснення інноваційної діяльності в Україні окреслено пріоритет формування інноваційного освітнього простору, а саме: Закони України «Про інноваційну діяльність», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», накази Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» (від 07.11.00 р. № 522). У Законі України «Про інноваційну діяльність» (від 04.07.02. №40-IV), у «Стратегії інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» та в інших документах актуалізовано пріоритетність формування інноваційного освітнього середовища. Актуальність модернізації та реформування системи освіти представлено у Законі України «Про освіту» (від 05.09.2017 № 2145-VIII) та Законі України «Про дошкільну освіту» (2001, №49 зі змінами, внесеними згідно Законів). Вихідні концептуальні положення щодо змісту й організації освіти ґрунтуються на основних засадах Конституції України, Державної національної програми «Освіта» («Україна XXI століття»), а також інших державних нормативних документах щодо освітньої сфери (Національній доктрині розвитку освіти України у XXI ст., Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки, Національній програмі «Діти України», Законі «Про охорону дитинства», Базовому компоненті дошкільної освіти та ін.) Отже, створення навколо дитини такого середовища, що спонукатиме її до постійного розвитку набуває значущості ще з раннього дитинства. Тому, саме інноваційно-освітній простір за своєю сутністю може сприяти повноцінному забезпеченню умов для розв'язання окресленого завдання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням сутності і змісту поняття «освітнє середовище» займаються такі сучасні науковці, як А. Богуш, Л. Буєва, Ю. Мануйлов, Л. Новикова, Н. Селиванова, В. Петровський, І. Якиманська, та ін. Питання готовності педагогів до інноваційної діяльності досліджували К. Бондарева, В. Бочелюк, Л. Карамушка, Н. Хмель та ін. (Дичківська, 2004)

Мета дослідження – висвітлити психолого-педагогічні аспекти проблеми розвитку інноваційного освітнього простору в сучасних закладах дошкільної освіти, проаналізувати провідний європейський досвід створення інноваційного освітнього середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз наукової літератури та досліджень із означеної проблеми підтверджує, що інноваційне освітнє середовище закладу дошкільної освіти як сукупність цінностей і зразків успішного розв'язання життєвих цілей слугує джерелом для розвитку особистості. Звернімося до аналізу ключових для започаткованого дослідження понять. Так, Н. Разіна розглядає «інноваційне освітнє середовище» як комплекс спеціальних взаємопов'язаних умов (Разіна, 2009). Дослідник В. Ясвін, зазначає, що тип освітнього середовища визначається умовами і можливостями середовища, які сприяють розвитку активності особистості (Ясвін, 2008). Науковець А. Кух наголошує, що освітнє середовище структурно складається з трьох взаємопов'язаних компонентів: суб'єктно-ресурсного, матеріально-технічного та ідейно-технологічного (Кух, 2008).

Отже, можемо узагальнити та позиціонувати власне бачення поняття «освітнє середовище» – сукупність зовнішніх умов, факторів, впливів, способів навчання і виховання, необхідних для успішного функціонування освіти. Освітнє середовище є одним із важливих чинників вдосконалення освітнього процесу для формування та розвитку особистості, що характеризується такими ознаками, як-от: мобільність, цілісність, різносторонність, варіативність, координованість, емоційна насиченість.

Інновацію І.Осадчий розглядає як процес здійснення цілеспрямованих змін, скерованих на перетворення будь-яких компонентів у структурі або функціонуванні організацій (Осадчий, 2000).

Сучасний заклад дошкільної освіти повинен мати такий інноваційний освітній простір, який буде реалізовано відповідно до адекватних змін в освіті, сучасних тенденцій розвитку,

конкурентоспроможності в умовах, що відповідають соціальним запитам суспільства. Створення сучасного інноваційного освітнього середовища передбачає ретельну організацію та забезпечення оптимальних умов для розвитку та саморозвитку дитини.

Освітній простір закладів дошкільної освіти належить до складних педагогічних явищ, які характеризуються якісними показниками, що залежать від змін в середині системи. Тому й поняття «інновація» означає зміни, нововведення в системі дошкільної освіти, що поліпшують розвиток і результати освітнього процесу. Слід додати, що освітні інновації передбачають оновлення змісту освіти, методів, форм навчання і виховання, розроблення й впровадження нових і поширення наявних педагогічних систем.

Принагідно зауважимо, що інноваційне середовище має бути спрямоване на всебічний розвиток особистості: фізичний, пізнавальний, моральний, інтелектуальний, мовленнєвий, комунікативний тощо. Тому, необхідно забезпечити відповідним сучасним обладнанням заклад дошкільної освіти, раціонально використовувати його, застосовувати велику кількість різноманітних засобів для повноцінного розвитку особистості, що надасть змогу дитині розвиватися відповідно до вимог Державного стандарту дошкільної освіти.

Розвиток інноваційного освітнього середовища є складним процесом, у ході проектування якого необхідно пам'ятати про структуру, мобільність, можливість трансформування інновації.

Створюючи різні варіанти пізнавально-розвивального середовища, необхідно враховувати потреби дітей відповідно до вікових особливостей та сучасних інтересів.

Аналіз провідної літератури з проблеми, що досліджується, дозволив зацентрувати на тому, що інноваційний середовищний підхід передбачає, перш за все, функціональність розвивального середовища. Йдеться про обґрунтування та прогнозування реальної потреби закладу в обладнанні, а потім вже проектування й облаштування освітнього простору.

Проаналізувавши досвід європейських країн щодо організації інноваційного освітнього середовища закладів дошкільної освіти, можемо узагальнити, що вони мають свої особливості та власний перспективний досвід. Особлива увага приділяється створенню розвивального середовища та організації різних видів діяльності, що сприяють загальному розвитку дитини і наступності, тобто підготовці її до навчання в школі (Зубрій, Капустянська, 2017).

Звернімося до досвіду деяких країн, у яких особливу увагу сконцентровано на розвитку пізнавально-розвивального середовища в сфері дошкільної освіти. Так, заклади дошкільної освіти Німеччини велику увагу приділяють саме розвитку логічного мислення. Діти передшкільного віку виконують завдання на розвиток логіки, «веселі тести», під час яких виявляється вміння правильно висловлювати свою думку та розвивається образність мислення; формуються навички в образотворчому мистецтві і прикладній творчості, фізичній підготовці, початковий рівень в музичній освіті. Заклади дошкільної освіти добре облаштовані. Зробимо невеличкий екскурс щодо облаштування пізнавально-розвивальних осередків в Німеччині. В кожному садку є велика кімната, в якій безліч різного будівельного матеріалу, конструктори «LEGO», іграшкові машини в яких діти перевозять конструктор та будівельний іграшковий матеріал. Поширеними є лялькові кімнати, з великим столом для малювання в центрі кімнати. Обов'язковою умовою розвивального простору є наявність кімнати для відпочинку, в якій відсутня велика кількість меблів, а на підлозі лежать багато матраців і подушок. У таких осередках діти за бажанням відпочивають або грають в спокійні ігри, а протягом дня лунає спокійна музика. В спортивній залі проходять активні ігри, там стоять дитячі тренажери, знаряддя, м'ячі. На подвір'ї кожного дошкільного закладу є великий і облаштований двір, в якому діти під час прогулянки катаються на велосипедах, машинках, також є пісочниці, влітку використовуються маленькі басейни. Важливим аспектом є те, що у дітей в дитячому садку цілковита свобода. Якщо дитина втомилася від спільних ігор, вона займається своєю справою, або ж просто грається іграшками які їй до вподоби у куточку для відпочинку. Слід зауважити, що вихователька безпосередньо приймає участь у діяльності дітей, налаштовує їх на дружню

взаємодію та будує з дітьми довірливі відносини, таким чином спрямовуючи дітей до радісного щоденного відвідування дитячого садка кожною дитиною.

В італійських закладах дошкільної освіти діти розвиваються в атмосфері, яка на перший погляд складає враження свавілля та безсистемності, водночас обов'язковою умовою є тотальний контроль. На думку італійців, для дитини, необхідне спеціальне розвиваюче середовище, де сконцентровані всі знання про навколишнє середовище, які представлені в закладах дошкільної освіти, через еталони основних досягнень людської думки, і вона має пройти шлях людини в цивілізацію саме в дошкільному віці. В Італії до дитини ставляться із повним прийняттям її природи, тобто, якщо вона активна, нестримна, робить все що хоче, то це сприймається природньо, адже бажання дитини є закон.

У дитячих садках Швеції увага акцентується саме на фізичному розвитку дітей. Особливістю дитячих садків цієї країни є те, що малеча весь свій вільний час проводить на вулиці. Цікавим є те, що у кожної дитини є свій спеціальний одяг, в якому можна бруднитися (сидіти на землі, валятися в піску, в калюжах). Дорослі вважають, що брудна дитина – це щаслива дитина. В теплу пору року діти сплять на вулиці, інколи навіть взимку, але обов'язково, у спальних мішках. У закладах дошкільної освіти Швеції головною умовою є «не забирати у малюків дитинство», тому актуально більше грати ніж вчитися. Але певні межі суворості існують, оскільки вважається, що свавілля і розпещеність призводять до негативних наслідків у майбутньому.

У Фінляндії підхід до дошкільної освіти дещо інший. Перш ніж дитина почне відвідувати садочок, до неї додому приходять вихователь, щоб познайомитися з дитиною, її режимом, звичками, особливостями харчування, скласти індивідуальний план розвитку. У садочку ж, день проходить переважно без занять, немає також обмежень, і головне, щоб дитина не нашкодила собі та оточуючим (Хавриккіна, Пристінська, 2017).

Основні типи закладів дошкільної освіти Великобританії муніципальні та приватні. Денні ясла є типами закладів, що забезпечують належний догляд за дітьми. Звертаємо увагу на те, що існують ясельні школи та ясельні класи – заклади інтелектуального розвитку і підготовки до школи. У дошкільній сфері поширеними є також ігрові групи, клуби матері й дитини, «групи можливостей», що організовуються батьками і вважаються закладами, які максимально забезпечують необхідні умови для всебічного розвитку дитини. Робота дошкільних закладів Великої Британії побудована виключно з орієнтацією на інтереси дитини. Відзначимо, що велику увагу тут приділяють внутрішньому комфорту дитини. З дітьми, постійно домовляються, радяться з різних питань, що істотно підвищує самооцінку малюка і сприяє розвитку впевненості в собі. Отже, освітньо-виховний процес у таких закладах будується на домінуючій ідеї про те, що освітнє середовище повинно надавати дітям можливість самостійно обирати і здійснювати будь-яку цікаву для дітей діяльність.

Потреби польського суспільства призвели до введення спеціальної ланки, як його ще називають «передшкільного щабелю» як спеціальної сполучної ланки між дошкільною та шкільною освітою, орієнтованою не лише на наступність, а й на інтеграцію. Перед передшкільною освітою ключовими постають такі завдання: підготувати дітей до засвоєння початкових базових знань, умінь і навичок для їхнього подальшого поглиблення в початковій школі; допомогти дітям адаптуватися до нових умов у їх переході з сім'ї в більш регламентоване середовище проживання і попередити можливі стресові ситуації; уникати можливих конфліктів і встановлювати толерантні стосунки у дитячому колективі, створювати умови для доброзичливого спілкування дітей різного віку, включно дітей з вадами здоров'я та представників інших культур.

Отже, аналіз провідного досвіду розвитку інноваційного освітнього простору закладів дошкільної освіти європейських країн дозволяє узагальнити, що в кожній освітній системі існують свої особливості та специфіка реалізації інноваційного потенціалу в педагогічній сфері. Однак всі елементи інновацій об'єднані спільною метою – підтримати дитину та її

всебічний розвиток. Саме тому в освітньому процесі ЗДО активно використовують потенціал інтерактивних, творчих занять, ігор, різноманітних досліджень тощо, щоб максимально стимулювати розвиток дітей дошкільного віку. Відтак у кожній системі освіти є своє інноваційне освітнє середовище.

У період воєнного стану, а також за карантинних умов, обумовлених пандемією, дошкільна освіта в Україні спрямована переважно на впровадження дистанційної форми навчання із застосуванням цифрових технологій, відкритих онлайн платформ. В освітній процес залучаються такі інтернет-платформи як Zoom, GoogleMeet, GoogleClassroom, Moodle, телеграм канали тощо. Активне впровадження в освітній процес дистанційного навчання, викликане сьогоднішнім, переконує в доцільності дослідження проблеми інноваційних підходів до здійснення освітньої діяльності у закладах дошкільної освіти.

Міністерством освіти й науки України разом з партнерами розроблено спеціальну платформу «онлайн-садочок». Програму онлайн-садочка було підготовлено С. Бойкович, експерткою, з дошкільної освіти, разом із командою вихователів та психологів, для того щоб контент був безпечним для тих дітей, які зараз перебувають у стресі. Важливішим завданням цього проєкту є збереження зв'язку дитини з освітнім і розвивальним процесом. Даний проєкт покликаний допомогти батькам організувати для дітей максимальну пізнавальну активність у різних напрямках і тим самим відволікти їх від воєнної дійсності, адже зараз діти перебувають у стресових ситуаціях і, намагаються адаптуватися до нових реалій життя. Проєкт НУМО допомагає на відстані, в онлайн-форматі продовжувати опановувати дошкільнятами важливі навички для подальшого розвитку.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Впровадження інноваційних процесів на всіх рівнях розвитку дітей дошкільного віку повинно мати системний та комплексний характер і вибудовуватися з урахуванням реалій сьогодення. Таким чином, створення інноваційного освітнього середовища є важливим завданням, яке постає сьогодні перед системою дошкільної освіти. Застосування в закладах дошкільної освіти інноваційного освітнього простору сприятиме не тільки формуванню соціальних умінь і навичок, необхідних для повноцінної соціалізації дітей дошкільного віку, а й оптимізації процесу формування у майбутніх першокласників ключових компетенцій. В контексті нашого дослідження є важливим визначення критеріїв готовності закладів дошкільної освіти до створення інноваційного освітнього середовища, що і є перспективою наших подальших наукових досліджень.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. К.: Академ видав, 2004.

Дошкільна освіта у світі. Німеччина. URL: <http://pedpresa.ua/115677-doshkilna-osvita-u-sviti-nimechchyna.html> .

Зубрій І., Капустянська С. І чужого навчаємось, і свого не цураємось... *Дошкільне виховання*. 2017. №6.

Кух А.М. Освітнє середовище в структурі інноваційної системи фахової підготовки майбутніх учителів фізики. Предметні дидактики в контексті формування компетентнісно-світоглядних професійних якостей майбутнього фахівця. 2008.

Осадчий І.Г. Проектно модульна організація системи загально середньої освіти сільського адміністративного району. Освітня система сільського регіону: проблеми та перспективи. К.:КПВД «Педагогіка», 2000.

Освіта для сучасності: європейські стандарти Д.В. 2015. №11.

Разіна Н.О. Акмеологічний підхід до розвитку професіоналізму сучасного педагога в інноваційному освітньому середовищі середньої школи. *Вісник наукової школи педагогів «АКМЕ»*. 2009. Випуск 3.

Хаврикiна К., Пристiнська М. Фiнські секрети якiсної освiти. *Дошкiльнe виховання*. 2017. № 5.

Ясвiн В. Векторна модель шкiльного середовища. *Директор школи*. 2008. № 6. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/yunisef-ta-mon-zapustili-dityachij-onlajn-sadok-numo>

REFERENCES

Dychkivska I. Innovative pedagogical technologies: Educational manual. K.: Akahem published. 2004. [in Ukrainian].

Education for the present: The European standards of D.V. 2015. № 11.

Havrykina K., Prastin M. Finnish secrets of quality education. *Preschool education*. 2017. № 5.

Kuch A. Educational environment in the structure of innovative system of professional training of future teachers of physics. Subject didactics in the context of formation of competent-world-outlook professional qualities of the future specialist. 2008. [in Ukrainian].

Osadchii I. Project-based modular organization of the system of general secondary education of rural administrative district. Education system of rural region: Problems and prospects. K.: KPVD «Pedagogika», 2000.

Preschool education in the world. Germany. [in Ukrainian]. URL: <http://pedpresa.ua/115677-doshkilna-osvita-u-sviti-nimechchyna.html>.

АНОТАЦIЯ

У статтi розкривається роль iнновацiйного освiтнього середовища як важливого простору для формування особистостi дошкiльника, покращення його соцiалiзацiї. Усебiчному розвитку особистостi в дошкiльному дитинствi сприяє створення iнновацiйного освiтнього середовища закладу дошкiльної освiти. У статтi обгрунтовано актуальнiсть створення iнновацiйного освiтнього простору в закладах дошкiльної освiти, висвітлено особливостi створення iнновацiйного простору, адже на сучасному етапi розвитку суспiльства на особливу увагу заслуговує проблема формування розвиненої особистостi, спроможної отримувати, аналізувати рiзнобiчну iнформацiю, приймати оптимальнi рiшення та адаптуватись до нових умов життя. Створення iнновацiйного освiтнього середовища забезпечить всебiчний розвиток, пiдготовку та отримання дiтьми знань у контекстi всiх освiтнiх лiнiй розвитку Базового компоненту. Розглянуто та проаналiзовано досвiд зарубiжних країн у створеннi iнновацiйного середовища освiти i труднощiв, якi виникають пiд час його впровадження. У статтi наведено приклади iнновацiйних онлайн-садочкiв, якi є важливими осередками освiти дiтей та стимулюють їх до подальшого всебiчного розвитку в умовах воєнного стану. У даному дослiдженнi теоретично обгрунтовано доцiльнiсть створення iнновацiйного освiтнього середовища, визначено основнi переваги i недолiки використання даного простору. Визначеної перспективи подальшого наукового пошуку.

Ключовi слова: *iнновацiйний освiтнiй простiр, iнновацiї, середовище, освiта, заклад дошкiльної освiти, дитина дошкiльного вiку.*